

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۱۷، زمستان ۱۳۹۴

وصول مقاله: ۱۳۹۲/۱۱/۱۹

تأیید نهایی: ۱۳۹۳/۱۰/۲۱

صفحات: ۸۰ - ۷۱

ارزیابی تأثیرات کیفیت زندگی بر شهروندان در شهرهای متوسط مورد شناسی: شهرهای بروجرد و کوهدهشت

دکتر لیلا سلطانی^۱، دکتر احمد خادم‌الحسینی^۲، داور امرایی^۳

چکیده

کیفیت زندگی شهری یکی از مهمترین زمینه‌های مورد مطالعه در حوزه برنامه‌ریزی شهری در کشورهای مختلف است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی، مفهومی پیچیده و چندبُعدی داشته و اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا ذهنی و به ندرت با استفاده از هر دو شاخص، اندازه‌گیری می‌شود. شهرها در مقیاس‌های متفاوت، از این شاخص، بهره‌ای کاملاً متفاوت برده‌اند؛ به‌ویژه شهرهایی که در پی موج انبوه مهاجرت به‌رغم جمعیت‌پذیری بالا و پیوستن به رده‌های بالاتر نظام شهری، فاصله بسیاری از شهرهای هم‌رده خود در شاخص‌های کیفیت زندگی دارند. هدف پژوهش حاضر، ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای متوسط بروجرد و کوهدهشت است که با وجود یکسانی رتبه، تفاوت‌های بارزی با یکدیگر دارند. این پژوهش با روش توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای، صورت گرفته است. داده‌های مورد نیاز پژوهش با روش اسنادی-کتابخانه‌ای و روش پیمایش میدانی، از نوع پرسشگری صورت گرفته است. در این راستا، ۶۴۳ نفر از شهروندان بالای ۱۵ سال دو شهر بروجرد و کوهدهشت به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج این پژوهش نشان داد که میزان رضایت شهروندان بروجرد از کیفیت زندگی، نسبت به شهروندان کوهدهشت در شرایط بهتری قرار دارد که هم رضایت از شاخص‌های عینی و هم رضایت از شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی را شامل می‌شود. این میزان رضایت می‌تواند به دلایل عمده‌ای از جمله میزان جمعیت، سطح سواد، میزان درآمد خانوار، عملکرد مسئولین شهری و زیرساخت‌های آن شامل حمل و نقل، امکانات آموزشی، بهداشت و درمان و ... باشد. از دیگر یافته‌های این پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که میزان رضایت شهروندان از کیفیت زندگی در شهر بروجرد بالاتر از شهر کوهدهشت است. بر خلاف شاخص‌های عینی، در بُعد شاخص ذهنی در شهر کوهدهشت، بیشترین میزان رضایت مربوط به تأمین نیازهای اساسی و روزمره (مواد غذایی و پوشاک و ...) و احساس راحتی از زندگی در این شهر است که به تفکر قناعت‌گونه مردم این شهر برمی‌گردد. به‌طور کلی فاصله زیاد شاخص کیفیت زندگی شهر کوهدهشت تا شهر بالای رده متوسط استان، گویای این واقعیت است که شتاب‌زدگی کوهدهشت در جمعیت‌پذیری و پیوستن آن به جرگه شهرهای میانی استان، به منزله توسعه شاخص‌های زندگی در این شهر نبوده است. همان‌طور که از بررسی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی مشخص است، کمبود امکانات شهری و حاکمیت فرهنگ روستایی در کنار مشکلات ناشی از مهاجرپذیری شهر کوهدهشت، سطوح این شاخص را تا حد بسیاری پایین نگه داشته است.

کلید واژگان: شاخص، کیفیت زندگی، شهر متوسط، شهر بروجرد، شهر کوهدهشت.

۱- دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، استادیار، عضو هیأت علمی مؤسسه آموزش عالی امین (نویسنده مسؤل)

۲- دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، استادیار، عضو هیأت علمی گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

۳- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، مؤسسه آموزش عالی امین

L_soltani1384@yahoo.com
a.khademolhoseiny@yahoo.com
amraie.d86@gmail.com

مقدمه

مسائل و مشکلات مبتلا به شهرهای امروز باعث توجه فزاینده محققین رشته‌های گوناگون به مطالعه کیفیت زندگی، کیفیت مکان و بهزیستی انسانی در نواحی شهری به عنوان ابزاری برای پشتیبانی از سیاست‌گذاری‌های عمومی، تدوین و پایش استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی شهری و درک و اولویت‌بندی مسائل شده است. بر این اساس، بررسی، شناخت و مطالعه کیفیت زندگی با توجه به بسترهای مهم شهری، در توانایی جذب و حفظ سرمایه‌های انسانی، بسیار اهمیت دارد. با این وجود، این مطالعات از جنبه‌های متعددی مانند مقیاس مطالعه، قلمروهای مورد استفاده و روش‌های سنجش کیفیت زندگی متفاوت هستند. به این ترتیب که روش‌های گوناگونی برای مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری به کار گرفته شده است تا جایی که می‌توان ادعا کرد که تاکنون چارچوب جامعی برای مطالعه کیفیت زندگی به صورت یکپارچه و کل گرایانه و متکی بر شاخص‌های فیزیکی، مکانی و اجتماعی ارائه نشده است (Kamp et al, 2003:5).

از آنجایی که نواحی مختلف شهری ایران دارای شکاف بارزی از منظر شاخص‌های کیفیت زندگی شهری است (فرجی‌ملائی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۴) تا جایی که این شکاف را حتی می‌توان میان نقاط شهری یک استان نیز شاهد بود، می‌توان جهت‌گیری پژوهش را به سمت بررسی وضعیت کیفیت زندگی میان شهرهای مختلف یک استان نیز سوق داد. در این رابطه، استان لرستان دارای تحولات بالای جمعیتی و شکاف شاخص‌های توسعه است. بر مبنای نتایج سرشماری جمعیت در سال ۱۳۹۰، بیش از ۶۱ درصد از جمعیت استان لرستان شهرنشین هستند (سالنامه آماری استان لرستان، ۱۳۹۰: ۷۸). این درحالی است که منابع و امکانات مورد نیاز برای توسعه و تأمین نیازهای انسانی به‌طور مناسب در شهرهای استان تأمین نشده است. شهرهای بروجرد و کوهدشت نیز در دهه‌های اخیر دارای نرخ رشد جمعیتی بسیار بالایی

بوده‌اند که ناشی از روند شتابان مهاجرت‌های روستایی و بالا بودن نرخ رشد طبیعی جمعیت است. افزایش جمعیت شهری به‌ویژه در شهر کوهدشت که سابقه کمتر شهرنشینی داشته، بدون افزایش امکانات و زیرساخت‌ها باعث ایجاد نابرابری‌هایی در دسترسی به منابع و امکانات شهری به نسبت شهرهای هم‌رده آن شده است. این واقعیت گویای آن است که شتاب این شهر در جمعیت‌پذیری و جایگیری نوین آن در رده شهرهای متوسط استان، بدون فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه در این شهر بوده است؛ بنابراین، بررسی جایگاه این شهر از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی به نسبت شهری چون بروجرد که جایگاه تثبیت شده‌ای در نظام شهری استان دارد، ضرورت می‌یابد.

بر این اساس، پژوهش حاضر در پی بررسی وضعیت کیفیت زندگی میان شهرهای بروجرد و کوهدشت در استان لرستان است که به‌نظر می‌رسد با وجود یکسانی مرتبه، تفاوت‌های بسیاری در شاخص‌های کیفیت زندگی آنها وجود دارد. آنچه اهمیت دارد، بررسی دقیق ویژگی‌های مربوط به شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی میان شهرهای مذکور است؛ بنابراین، پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که آیا بین میزان جمعیت شهر و رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت ذهنی و عینی رابطه وجود دارد؟ و آیا میزان رضایت شهروندان از هر کدام از شاخص‌های مختلف کیفیت عینی و ذهنی زندگی در دو شهر بروجرد و کوهدشت متفاوت است؟ و همچنین آیا بین ویژگی‌های فردی شهروندان با رضایت آن‌ها از شاخص‌های مختلف کیفیت عینی و ذهنی در دو شهر بروجرد و کوهدشت ارتباط وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش بر اساس هدف، کاربردی است و بر اساس ماهیت و روش در ردیف تحقیقات علی-مقایسه‌ای قرار می‌گیرد و روش فکری تحقیق، استدلال استقرایی است. در این پژوهش، برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات و مبانی نظری،

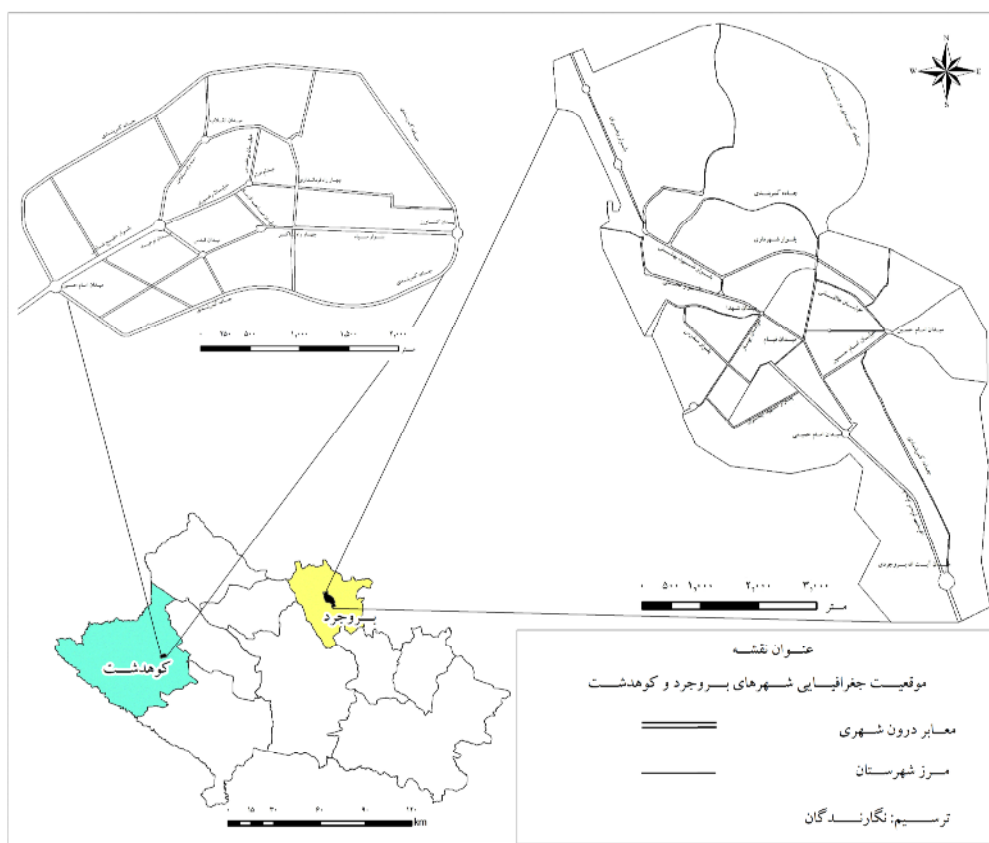
در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است. در این پژوهش برای مشخص نمودن پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ۰/۸۱ برای کل مقیاس به دست آمد. تجزیه و تحلیل حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری spss از سه روش آزمون تی با دو گروه مستقل، آزمون همبستگی پیرسون و آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد.

قلمرو زمانی و مکانی پژوهش

قلمرو زمانی پژوهش، تابستان ۱۳۹۲ و قلمرو مکانی پژوهش، شهر بروجرد در شمال شرقی استان و کوهدهشت در غرب استان لرستان است. جایگاه شهرهای مذکور در شکل (۱) نشان داده شده است.

ارزیابی تأثیرات کیفیت زندگی بر شهروندان در شهرهای متوسط ...

تدوین فرضیه‌ها و ارائه الگوی اولیه، از روش کتابخانه‌ای (مطالعه کتاب‌ها، مقالات، مجلات، طرح‌های پژوهشی و بانک‌های اطلاعاتی اینترنتی) استفاده شده است. همچنین، جهت گردآوری داده‌های اولیه در بخش مطالعه میدانی، از روش پرسشگری استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال دو شهر بروجرد و کوهدهشت تشکیل می‌دهند و برای محاسبه حجم نمونه پاسخگویان از روش کوکران استفاده شده است. در مرحله بعد، جهت تکمیل پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی، در مجموع تعداد ۶۴۳ پرسشنامه به نسبت یکسان در هر دو شهر توزیع گردید. سؤالات پرسش‌نامه شامل دو بخش سؤالات عمومی و تخصصی است که سؤالات تخصصی

شکل ۱. نقشه محدوده مورد مطالعه

منبع: سازمان نقشه برداری کشور، ۱۳۹۱

جمعیت شهر بروجرد در سال ۱۳۹۰، ۲۴۰۶۵۴ نفر و جمعیت شهر کوهدهشت در این سال ۱۰۰۷۳۶ نفر جمعیت است.

مفاهیم و مبانی نظری پژوهش

شهرهای متوسط

به‌طور کلی کلمه شهر میانی یا متوسط، خود مفهوم اندازه، وسعت و ابعاد شهر را به ذهن متبادر ساخته و بار کمی دارد. از این رو باید وزن جمعیتی آن در پهنه سرزمین ارزیابی شود. بر این اساس، ضروری است که معیارهای رسمی کمی، به کار گرفته شوند. در عین حال باید یادآور شد که اندازه شهر^۱، عیناً مفهوم نقشی را که در منطقه پیرامون ایفا می‌کند، در بر ندارد؛ بنابراین، باید بر عملکرد و نقش شهر در شبکه شهری تأکید داشت (ارجمندنیا، ۱۳۷۰: ۶۳).

اندازه شهر یک مفهوم نسبی است. این مفهوم به درجه شهرنشینی، سطح توسعه‌یافتگی و ساختار اقتصادی یک کشور بستگی دارد. سازمان ملل برای تشخیص اندازه شهر از فاکتور جمعیتی استفاده می‌کند (فنی، ۱۳۸۲: ۱۴). از آنجایی که مفهوم متوسط یا میانی در کشورهای مختلف، متفاوت خواهد بود، برای درک عمومی از آنچه که شهر متوسط خوانده می‌شود، شایسته‌ترین معیار، اندازه نسبی جمعیت است (امکچی، ۱۳۷۰: ۸). راندینلی شهرهای ۱۰۰ هزار نفر و بالاتر را بدون در نظر گرفتن بزرگ‌ترین شهر کشور، شهر متوسط می‌نامد (Rondinelli, 1983: 47).

کارشناسان سازمان ملل این شهرها را بین ۲۵ تا ۲۵۰ هزار نفر طبقه‌بندی کرده‌اند. در ایران، بحث از شهرهای میانی، اولین بار به طور رسمی در گزارش‌های آمایش سرزمین (ستیران) در سال ۶۵ به میان آمده و طبقه بندی ۲۵ تا ۲۵۰ هزار نفر را برگزیده‌اند (ارجمندنیا، ۱۳۷۰: ۶۷). در این پژوهش نیز معیار جمعیت ۱۰۰ تا ۲۵۰ هزار نفر برای شهرهای متوسط در نظر گرفته شده است.

کیفیت زندگی

ارائه تعریفی جهانی برای کیفیت زندگی دشوار است. کیفیت زندگی، موضوع اصلی بسیاری از تحقیقات در رشته‌های گوناگون علمی بوده است، اما

ارائه تعریف جامع و جهانی برای این مفهوم هنوز هم به صورت یک مشکل باقی مانده است؛ زیرا، بسیاری از محققان بر این باورند که کیفیت زندگی مفهومی چند وجهی، نسبی، متأثر از زمان و مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۳۸). اصولاً، کیفیت زندگی، واژه‌ای پیچیده، چند بُعدی و کیفی در رابطه با شرایط و وضعیت جمعیت، در یک مقیاس جغرافیایی خاص (شهر، منطقه، محله، بخش) است که هم متکی به شاخص‌های ذهنی یا کیفی و هم متکی به شاخص‌های عینی یا کمی است. مفهوم کیفیت زندگی شهری را می‌توان در یک برداشت جامع و کلی به صورت زیر تعریف کرد.

کیفیت زندگی شهری در برگیرنده ابعاد روانی است که شاخص‌هایی همچون رضایت، شادمانی و امنیت را در بر می‌گیرد. در برخی موارد، رضایت‌های اجتماعی نیز نامیده می‌شود. همچنین، ابعاد محیطی که در برگیرنده سنجه‌هایی همچون مسکن، دسترسی به خدمات و امنیت محیطی است. جنبه‌های دیگر در بر گیرنده توجه به فرصت‌های اجتماعی، امیدهای اشتغال، ثروت و اوقات فراغت است (بمانیان و محمودی‌نژاد، ۱۳۸۷: ۱۱۳). کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چند بُعدی است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد و از این رو معانی گوناگون برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن صدق می‌کند. برخی آن را به‌عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به‌عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی به‌عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت‌مندی و مواردی از این دست تعبیر کرده‌اند (Epley and Menon, 2007: 281-296). کیفیت زندگی هم جنبه‌های کمی و کیفی مانند چگونگی توزیع کالا و خدمات و نیازهای مادی انسان و هم جنبه‌های ذهنی و کیفی مانند روابط اجتماعی، رضایت از زندگی، مشارکت و احساس همبستگی اجتماعی و کلیه نیازهای معنوی انسان را در بر می‌گیرد (شماعی و پوراحمد، ۱۳۸۴: ۲۷۴).

1. City size

شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی

شاخص‌های ذهنی، منعکس‌کننده ارزیابی ذهنی افراد از زندگی است. این ارزیابی با استفاده از اطلاعات افراد که وضعیت رفاهی خود را از طریق پرسش‌نامه‌های مختلف و سرشماری‌ها اظهار نموده‌اند، به دست می‌آید. چنین شاخص‌هایی نشان‌دهنده شرایط کلی زندگی افراد و نحوه نگرش آنها به این شرایط بوده و با جمع‌آوری و تحلیل آماری این شاخص‌ها می‌توان به ارزش‌های طبقات مختلف اجتماعی پی برد (CEMI, 1997: 131-152).

شاخص‌های ذهنی، بر اساس پاسخ‌های روانی مانند رضایت شغلی، خوشحالی میان دیگران و ... مورد سنجش قرار می‌گیرند (خوارزمی، ۱۳۸۳: ۴). واقعیت این است که کیفیت نمی‌تواند تنها از طریق شرایط عینی تعیین شود، بلکه در نظر گرفتن بهزیستی ذهنی افراد نیز دارای اهمیت است. شاخص‌های عینی به تنهایی نمی‌تواند کیفیت واقعی زندگی را نمایش دهند؛ زیرا این شاخص‌ها دارای پایایی بالا، اما قابلیت اطمینان پایین در ارزیابی بهزیستی انسان هستند (Foo, 2000: 34).

شاخص‌های عینی کیفیت زندگی

کیفیت عینی زندگی، شرایط بیرونی زندگی را نمایش می‌دهد. کیفیت عینی زندگی با استفاده از شاخص‌های عینی که مرتبط با واقعیات قابل ملموس زندگی هستند، اندازه‌گیری می‌شوند. این شاخص‌ها از داده‌های ثانویه مانند تراکم جمعیت، نرخ جرم، میزان تحصیلات، خصوصیات خانوار و ... حاصل می‌شود (Foo, 2000: 34). محاسبات عینی کیفیت زندگی بر پایه متغیرهای قابل لمس بنیان نهاده می‌شوند. این متغیرها به صورت معمول توسط نهادهای رسمی جمع‌آوری و منتشر می‌شوند. حساب‌های اقتصادی، بهداشت، آموزش، آلودگی شهری و سایر اطلاعات کلی، نمونه‌هایی از این‌گونه اطلاعات هستند. هدف روش عینی، بررسی وضعیت جامعه در حالت‌های کلی مانند اقتصاد کلان، وضعیت کلی جامعه و شاخص‌های

کیفیت زندگی اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا شاخص‌های ذهنی و به ندرت با استفاده از هر دو نوع شاخص‌ها اندازه‌گیری شده است (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۳۷). شاخص‌های ذهنی از پیمایش ادارات، ارزیابی‌ها و رضایت ساکنین از زندگی شهری به دست می‌آیند، در حالی که شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند که غالباً از داده‌های ثانویه به دست می‌آیند (Schmit, 2002: 403-428).

دیدگاه‌های نظری کیفیت زندگی شهری

نظریات اولیه مربوط به کیفیت زندگی، بیشتر بر نگرانی‌ها و اولویت‌های فردی تأکید داشتند، اما در سال‌های اخیر مباحث نظری، از فرد محوری به سمت نگرانی‌های اجتماعی نظیر امنیت، آزادی، گسترده‌ی کیفیت زندگی و ساختار و کیفیت روابط اجتماعی افراد در جامعه تغییر یافته است (Schmit, 2002: 404). بر این اساس، Cullen (1961) هدف شهرسازی را ارتقاء کیفیت اجتماعی و زندگی اجتماعی شهروندان و همچنین لزوم توجه هماهنگ به فرم و ساختار شهر و عوامل انسانی می‌داند. در این راستا، بر این نکته تأکید می‌شود که تأثیر کیفیت زندگی بر رضایتمندی شهروندان تا چه حدی است. همچنین می‌توان تأثیر بارز عواملی چون وضعیت اجتماع، تعلقات محلی و رضایت از محله را بر رضایتمندی شهروندان نیز مورد تأکید و بررسی قرار داد (Lee, 2008).

در مقابل، برخی چون Morais & Camanho (2011) بر شاخص‌های ترکیبی تأکیدی بسیار دارند. Das (2008) نیز چارچوب مفهومی را برای سنجش کیفیت زندگی شهری پیشنهاد کرده که ارتباط بین محیط و کیفیت زندگی را نشان می‌دهد. این مدل، رویکردی پایین به بالا را پیشنهاد می‌کند که در آن هر دو شاخص عینی و ذهنی مورد توجه قرار می‌گیرد. بر این اساس، می‌توان کیفیت زندگی را با استفاده از شاخص‌های ذهنی و عینی محاسبه کرد.

یافته‌های پژوهش

شاخص توصیفی کیفیت زندگی در شهرهای

بروجرد و کوهدشت

همانطور که در جدول‌های ۱ و ۲ مشاهده می‌شود، از ۳۷ سؤال مربوط به بُعد عینی، پایین‌ترین میزان رضایت در دو شهر بروجرد و کوهدشت مربوط به سؤال میزان رضایت از فضاهای موجود برای افراد معلول و کم توان است. همچنین بالاترین میزان رضایت در شهر بروجرد مربوط به سؤال بوی ناشی از فضولات حیوانی است که بیشترین میزان رضایت را از این مورد دارند. برای شهر کوهدشت، تسهیلات داخل خانه مانند سرویس بهداشتی، سیستم گرمایشی و سرمایشی است که بیشترین میزان رضایت را از این مورد دارند. در ادامه، شاخص توصیف داده برای ۳۷ سؤال مربوط به بعد عینی در شهر بروجرد به ترتیب و با توجه به میانگین پاسخ سؤالات، دیده می‌شود. همانگونه که مشخص است، هر اندازه میانگین پایین‌تر باشد، رضایت بیشتر و بالعکس است.

مربوط به نفوس هستند. طبق روش محاسبه عینی، کیفیت زندگی ممکن است به صورت رابطه متقابل میان چهار مشخصه اساسی فعالیت‌های انسان تعرف شود؛ این چهار مشخصه شامل کیفیت جمعیت، رفاه مادی، کیفیت نظام اجتماعی و کیفیت اکوتوریسم و محیط زیست است (CEMI, 1997: 131-152). در نتیجه می‌توان گفت شاخص‌های عینی بر اساس فراوانی یا کمیت فیزیکی اندازه‌گیری می‌شوند (خوارزمی، ۱۳۸۳: ۴). در مطالعات شهری، از میان شاخص‌های عینی، نقش شاخص‌های کالبدی را مؤثرتر از سایرین در نظر می‌گیرند (حسین‌پور و دیگران، ۱۳۹۰: ۲۸۳).

به طور کلی، در بررسی دیدگاه‌های مختلف شاخص کیفیت زندگی، نظریاتی که بر تلفیق معیارهای گوناگون، تأکید دارند، به نظر مؤثرتر می‌آید. همچنین پژوهش حاضر، بر تأثیرات شاخص مذکور بر شهروندان تأکیدی بسیار دارد.

جدول ۱. ترتیب قرار گرفتن سؤالات عینی بر اساس بیشترین رضایت به کمترین رضایت در شهر بروجرد

سؤال	دامنه تغییرات	انحراف معیار	واریانس	میانگین	امتیاز
بوی ناشی از فضولات حیوانی	۴	۱.۱۹۸	۱.۴۳۴	۱.۸۰	۱
تسهیلات داخل خانه مانند سرویس بهداشتی، سیستم گرمایشی و سرمایشی	۴	۰.۹۴۹	۰.۹۰۲	۱.۹۶	۲
دسترسی مناسب کودکان به مدارس	۳	۰.۸۵۱	۰.۷۲۴	۲.۰۷	۳
صدای ناشی از فعالیت‌های ساختمانی	۴	۰.۹۹۴	۰.۹۸۹	۲.۱۹	۴
بوی ناشی از زباله و آشغال	۴	۱.۰۸۰	۱.۱۶۷	۲.۲۰	۵
امکانات و تسهیلات آموزشی (دبستان، راهنمایی، دبیرستان و...)	۳	۰.۹۵۶	۰.۹۱۵	۲.۲۵	۶
دسترسی مناسب به مرکز تجاری شهر	۴	۱.۰۲۱	۱.۰۴۳	۲.۲۸	۷
بوی ناشی از دود وسایل نقلیه	۴	۱.۰۲۵	۱.۰۵۰	۲.۳۰	۸
دسترسی مناسب به فضاهای سبز (پارک‌ها و بوستان‌ها)	۴	۰.۹۹۱	۰.۹۸۲	۲.۳۱	۹
نور و روشنایی محل سکونت خود	۳	۰.۷۹۷	۰.۶۳۵	۲.۳۶	۱۰
موقعیت دید و منظر محل سکونت	۴	۰.۹۱۴	۰.۸۳۶	۲.۴۲	۱۱
میزان سر و صدای همسایه‌ها	۴	۰.۹۱۳	۰.۸۳۴	۲.۴۵	۱۲
بوی ناشی از روان‌آب فاضلاب جوی‌ها	۴	۰.۹۲۸	۰.۸۶۱	۲.۴۸	۱۳
دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی	۴	۰.۸۱۳	۰.۶۶۲	۲.۴۸	۱۴
سیستم جمع‌آوری زباله در شهر	۴	۱.۱۵۰	۱.۳۲۲	۲.۴۹	۱۵
دسترسی مناسب به مرکز شهر	۴	۱.۰۲۳	۱.۰۴۶	۲.۵۵	۱۶

۱۷	۲.۶۷	۰.۸۳۹	۰.۹۱۶	۴	پاکیزگی خیابان‌های شهر
۱۸	۲.۷۸	۰.۶۱۷	۰.۷۸۵	۴	زیبایی ساختمان‌های شهر
۱۹	۲.۸۱	۱.۴۵۴	۱.۲۰۶	۴	حیوانات مودی مانند موش، مگس و حشرات
۲۰	۲.۸۲	۰.۷۶۹	۰.۸۷۷	۳	مقاومت مواد و مصالح ساختمانی شهر
۲۱	۲.۹۱	۰.۹۹۸	۰.۹۹۴	۴	هزینه نگهداری و تعمیر محل سکونت
۲۲	۲.۹۳	۱.۳۶۵	۱.۱۶۸	۴	کیفیت آب
۲۳	۲.۹۶	۱.۲۹۷	۱.۱۳۹	۴	آلودگی‌های ناشی از گرد و غبار در هوا
۲۴	۳	۱.۰۵۰	۱.۰۲۵	۴	پیاده روها
۲۵	۳.۰۲	۰.۹۰۰	۰.۹۴۹	۳	برخورداری مدارس از تجهیزات آموزشی (آزمایشگاه، کارگاه ...)
۲۶	۳.۰۲	۰.۷۱۳	۰.۸۴۴	۴	ساماندهی بافت شهری
۲۷	۳.۰۵	۰.۸۴۸	۰.۹۲۱	۴	توزیع مناسب انواع فعالیت‌های (اداری، تجاری، خدماتی و...) در سطح شهر
۲۸	۳.۰۷	۱.۰۳۱	۱.۰۱۵	۴	فضاهای سبز (از نظر سرویس بهداشتی، محل استراحت و بازی کودکان)
۲۹	۳.۰۹	۰.۷۵۸	۰.۸۷۰	۴	خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی
۳۰	۳.۱۵	۱.۱۰۵	۱.۰۵۱	۴	هزینه‌های جاری محل سکونت مثل اجاره بها، آب، برق، گاز
۳۱	۳.۲۱	۱.۱۲۷	۱.۰۶۱	۴	شبکه خیابان‌های شهر
۳۲	۳.۲۱	۱.۱۶۰	۱.۰۷۷	۴	خدمات و امکانات اوقات فراغت (کتابخانه، سینما، تئاتر و ...)
۳۳	۳.۲۷	۱.۰۴۵	۱.۰۲۲	۳	فضاهای ورزشی
۳۴	۳.۳۸	۰.۷۹۸	۰.۸۹۳	۳	انجام ورزش‌ها
۳۵	۳.۶۵	۰.۹۹۰	۰.۹۹۵	۴	ترافیک در سطح شهر
۳۶	۳.۶۷	۱.۲۵۰	۱.۱۱۸	۴	دسترسی مناسب به نقاط مختلف شهر به وسیله وسایل حمل و نقل عمومی
۳۷	۴.۲۲	۱.۰۲۱	۱.۰۱۱	۴	مناسب بودن فضاهای شهر برای افراد معلول و کم توان

منبع: نگارندگان

شاخص توصیف داده برای ۳۷ سؤال مربوط به بُعد عینی در شهرکوهدهشت به ترتیب و با توجه به میانگین پاسخ سؤالات، نیز در جدول زیر ارائه شده‌اند.

جدول ۲. ترتیب قرار گرفتن سؤالات عینی بر اساس بیشترین رضایت به کمترین رضایت در شهر کوهدهشت

سؤال	دامنه تغییرات	انحراف معیار	واریانس	میانگین	امتیاز
تسهیلات داخل خانه مانند سرویس بهداشتی، سیستم گرمایشی و سرمایشی	۳	۰.۸۱۸	۰.۶۶۹	۱.۹۹	۱
بوی ناشی از دود وسایل نقلیه	۴	۱.۲۷۱	۱.۶۱۵	۲.۲۷	۲
دسترسی مناسب کودکان به مدارس	۴	۰.۹۲۱	۰.۸۴۸	۲.۳۸	۳
بوی ناشی از روان آب فاضلاب جوی‌ها	۴	۱.۱۱۹	۱.۲۵۲	۲.۶۵	۴
ترافیک در سطح شهر	۴	۰.۹۸۴	۰.۹۶۸	۲.۷۰	۵
صدای ناشی از فعالیت‌های ساختمانی	۴	۰.۹۹۴	۰.۹۸۹	۲.۷۳	۶
آلودگی‌های ناشی از گرد و غبار در هوا	۴	۱.۱۳۹	۱.۲۹۷	۲.۷۹	۷
نور و روشنایی محل سکونت خود	۴	۰.۷۷۴	۰.۶۳۵	۲.۸۵	۸
سیستم جمع‌آوری زباله در شهر	۴	۰.۹۸۶	۰.۹۷۲	۲.۸۸	۹

۱۰	۲.۸۸	۱.۵۸۴	۱.۲۵۸	۴	بوی ناشی از فضولات حیوانی
۱۱	۲.۸۹	۱.۲۱۴	۱.۱۰۲	۴	دسترسی مناسب به مرکز تجاری شهر
۱۲	۲.۹۱	۱.۱۲۲	۱.۰۵۹	۴	بوی ناشی از زباله و آشغال
۱۳	۲.۹۶	۱.۰۱۴	۱.۰۰۷	۴	هزینه نگهداری و تعمیر محل سکونت
۱۴	۳.۰۴	۰.۹۶۴	۰.۹۸۲	۴	امکانات و تسهیلات آموزشی (دبستان، راهنمایی، دبیرستان و.....)
۱۵	۳.۰۶	۱.۰۱۸	۱.۰۰۹	۴	حیوانات موذی مانند موش، مگس و حشرات
۱۶	۳.۱۲	۰.۶۶۶	۰.۸۱۶	۴	میزان سر و صدای همسایه‌ها
۱۷	۳.۱۳	۱.۰۱۴	۱.۰۰۷	۴	هزینه‌های جاری محل سکونت مثل اجاره بها، آب، برق، گاز
۱۸	۳.۲۱	۰.۶۴۷	۰.۸۰۴	۴	موقعیت دید و منظر محل سکونت
۱۹	۳.۴۵	۰.۹۹۲	۰.۹۹۶	۴	کیفیت آب
۲۰	۳.۵۲	۰.۷۹۸	۰.۸۹۳	۴	انجام ورزش‌ها
۲۱	۳.۵۳	۰.۷۸۸	۰.۸۸۸	۴	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی
۲۲	۳.۵۴	۰.۷۳۷	۰.۸۵۸	۳	ساماندهی بافت شهری
۲۳	۳.۵۵	۰.۸۱۷	۰.۹۰۴	۴	پاکیزگی خیابان‌های شهر
۲۴	۳.۶۰	۰.۵۳۵	۰.۷۳۱	۴	توزیع مناسب انواع فعالیت‌های (اداری، تجاری، خدماتی و...) در سطح شهر
۲۵	۳.۶۲	۰.۶۴۲	۰.۸۰۱	۳	مقاومت مواد و مصالح ساختمانی شهر
۲۶	۳.۶۶	۰.۸۱۹	۰.۹۰۵	۴	شبکه خیابان‌های شهر
۲۷	۳.۷۹	۰.۷۲۴	۰.۸۹۵	۴	دسترسی مناسب به فضاهای سبز (پارک‌ها و بوستان‌ها)
۲۸	۳.۸۵	۰.۸۳۶	۰.۹۱۴	۴	فضاهای ورزشی
۲۹	۳.۹۸	۱.۰۱۸	۱.۰۰۹	۴	برخورداری مدارس از تجهیزات آموزشی (آزمایشگاه، کارگاه ...)
۳۰	۴.۰۱	۰.۷۷۵	۰.۸۸۰	۴	فضاهای سبز (از نظر سرویس بهداشتی، محل استراحت و بازی کودکان)
۳۱	۴.۰۴	۰.۸۱۱	۰.۹۰۱	۴	زیبایی ساختمان‌های شهر
۳۲	۴.۰۷	۰.۴۸۸	۰.۶۹۹	۴	خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی
۳۳	۴.۱۶	۰.۷۹۴	۰.۸۹۱	۴	پیاده روها
۳۴	۴.۳۶	۰.۹۱۲	۰.۹۵۵	۴	دسترسی مناسب به نقاط مختلف شهر به وسیله وسایل حمل و نقل عمومی
۳۵	۴.۳۷	۰.۸۷۰	۰.۹۱۰	۴	خدمات و امکانات اوقات فراغت (کتابخانه، سینما، تئاتر و ...)
۳۶	۴.۴۲	۱.۲۱۴	۱.۱۰۲	۴	دسترسی مناسب به مرکز تجاری شهر
۳۷	۴.۵۶	۰.۴۵۳	۰.۶۷۳	۳	مناسب بودن فضاهای شهر برای افراد معلول و کم توان

منبع: نگارندگان

مربوط به سؤال تهیه و تدارک نیازهای اساسی و روزمره (مواد غذایی و پوشاک و ...) است. شاخص توصیف داده برای ۱۹ سؤال مربوط به‌د ذهنی در شهر کوهدشت به ترتیب و با توجه به میانگین پاسخ سؤالات، در جدول ارائه شده است که هر اندازه میانگین پایین‌تر باشد، نشان دهنده رضایت بیشتر است.

همان‌طور که در جدول‌های ۳ و ۴ مشاهده می‌شود، از ۱۹ سؤال پرسشنامه مربوط به بعد ذهنی، پایین‌ترین میزان رضایت در شهر کوهدشت مربوط به عدالت در شهر است، در حالی که پایین‌ترین میزان رضایت در شهر بروجرد مربوط به سؤال رعایت حقوق شهروندی توسط مسئولین است. همچنین بالاترین میزان رضایت در هر دو شهر بروجرد و کوهدشت

جدول ۳. ترتیب قرار گرفتن سؤالات ذهنی بر اساس بیشترین رضایت به کمترین رضایت در شهر کوهدهشت

سؤال	دامنه تغییرات	انحراف معیار	واریانس	میانگین	امتیاز
تهیه و تدارک نیازهای اساسی و روزمره (مواد غذایی و پوشاک و ...)	۴	۰.۹۸۳	۰.۹۶۶	۲.۱۳	۱
اخلاق، رفتار و آداب معاشرت همسایگان	۴	۰.۶۸۶	۰.۴۷۰	۲.۷۱	۲
احساس راحتی از زندگی در این شهر	۴	۱.۰۴۵	۱.۰۹۲	۲.۷۴	۳
روابط دوستانه با مردم شهر	۴	۱.۰۰۱	۱.۰۰۲	۳.۰۳	۴
صمیمیت بین ساکنین شهر	۴	۰.۸۷۱	۰.۷۵۹	۳.۱۵	۵
میزان علاقه به زندگی در این شهر	۴	۱.۱۰۶	۱.۲۲۳	۳.۴۵	۶
تصور ذهنی مناسب از شهر	۳	۰.۸۹۳	۰.۷۹۷	۳.۵۶	۷
زندگی بدون استرس در این شهر	۳	۰.۷۹۸	۰.۶۳۷	۳.۶۴	۸
میزان وقوع جرم در شهر	۴	۰.۹۱۹	۰.۸۴۴	۳.۷۲	۹
کیفیت حمل و نقل عمومی	۴	۱.۱۸۸	۱.۴۱۲	۳.۷۸	۱۰
حفظ اموال عمومی در شهر توسط مردم	۴	۰.۹۰۳	۰.۸۱۵	۳.۸۴	۱۱
رعایت حقوق شهروندی توسط مردم	۴	۰.۸۱۹	۰.۸۴۴	۳.۸۴	۱۲
احساس امنیت از رفت و آمد در هنگام شب	۴	۱.۲۴۶	۱.۵۵۱	۳.۸۵	۱۳
امید به آینده	۳	۰.۸۹۱	۰.۷۹۴	۳.۸۶	۱۴
میزان سازگاری فضاهای شهر با الگوها و سلايق	۳	۰.۹۳۷	۰.۸۷۸	۳.۸۹	۱۵
میزان امنیت اجتماعی در شهر (از لحاظ وجود افراد غریبه، ولگرد، مزاحم، معتادین)	۳	۰.۸۹۴	۰.۷۹۹	۴.۰۴	۱۶
رعایت حقوق شهروندی توسط مسئولین	۴	۰.۸۷۶	۰.۷۶۷	۴.۱۶	۱۷
تناسب وسایل حمل و نقل عمومی با نیاز افراد	۳	۰.۸۹۲	۰.۷۹۶	۴.۲۸	۱۸
عدالت در شهر	۳	۰.۷۶۲	۰.۵۸۱	۴.۳۸	۱۹

منبع: نگارندگان

در جدول زیر نیز شاخص توصیف داده برای ۱۹ سؤال مربوط به بعد ذهنی در شهر بروجرد به ترتیب و با توجه به میانگین پاسخ سؤالات را نشان می‌دهد.

جدول ۴. ترتیب قرار گرفتن سؤالات ذهنی بر اساس بیشترین رضایت به کمترین رضایت در شهر بروجرد

سؤال	دامنه تغییرات	انحراف معیار	واریانس	میانگین	امتیاز
تهیه و تدارک نیازهای اساسی و روزمره (مواد غذایی و پوشاک و ...)	۴	۰.۹۶۴	۰.۹۲۹	۱.۸۴	۱
اخلاق، رفتار و آداب معاشرت همسایگان	۴	۰.۶۸۶	۰.۴۷۰	۲.۵۰	۲
صمیمیت بین ساکنین شهر	۴	۰.۸۶۲	۰.۷۴۲	۲.۵۲	۳
میزان علاقه به زندگی در این شهر	۴	۱.۱۳۶	۱.۲۹۱	۲.۶۴	۴
روابط دوستانه با مردم شهر	۴	۱.۰۰۱	۱.۰۰۲	۲.۷۷	۵
تصور ذهنی مناسب از شهر	۴	۰.۹۴۳	۰.۸۸۹	۲.۸۶	۶
احساس امنیت از رفت و آمد در هنگام شب	۴	۱.۲۴۶	۱.۵۵۱	۲.۸۹	۷
امید به آینده	۴	۱.۱۸۸	۱.۴۱۱	۲.۹۸	۸
کیفیت حمل و نقل عمومی	۴	۱.۱۹۳	۱.۴۲۴	۲.۹۹	۹
زندگی بدون استرس در این شهر	۴	۱.۰۸۲	۱.۱۷۱	۳.۰۱	۱۰
احساس راحتی از زندگی در این شهر	۴	۱.۰۸۶	۱.۱۸۰	۳.۰۳	۱۱

۱۲	۳.۱۹	۰.۸۴۴	۰.۹۱۹	۴	میزان وقوع جرم در شهر
۱۳	۳.۲۰	۰.۸۶۸	۰.۹۳۲	۴	میزان سازگاری فضاهای شهر با الگوها و سلايق
۱۴	۳.۴۷	۰.۹۱۴	۰.۹۵۶	۳	حفظ اموال عمومی در شهر توسط مردم
۱۵	۳.۴۷	۱.۱۷۲	۱.۰۸۲	۴	میزان امنیت اجتماعی در شهر (از لحاظ وجود افراد غریبه، ولگرد، مزاحم، معتادین)
۱۶	۳.۶۰	۱.۰۵۸	۱.۰۲۸	۳	تناسب وسایل حمل و نقل عمومی با نیاز افراد
۱۷	۳.۶۶	۱.۰۱۲	۱.۰۰۶	۴	عدالت در شهر
۱۸	۳.۷۰	۰.۹۱۴	۰.۹۵۶	۳	رعایت حقوق شهروندی توسط مردم
۱۹	۴.۰۴	۰.۸۳۳	۰.۹۱۳	۴	رعایت حقوق شهروندی توسط مسئولین

منبع: نگارندگان

بالاتر است. داده‌ها گویای این واقعیت است که کیفیت زندگی در شهر بروجرد نسبت به شهر کوهدشت بالاتر است که هم بُعد ذهنی و هم بُعد عینی را شامل می‌شود.

نتایج جدول زیر نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی، در ابعاد عینی و ذهنی در بین افراد شهر بروجرد کمتر از کوهدشت است. با توجه به این که هر اندازه میانگین نمرات پایین‌تر باشد، کیفیت زندگی

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار نمرات کیفیت زندگی و ابعاد آن

		گروه	شاخص‌های آماری
انحراف معیار	میانگین		خرده مقیاس‌ها
۰/۳۹	۲/۹۲	بروجرد	کیفیت زندگی
۰/۳۵	۳/۴۸	کوهدشت	
۰/۳۶	۲/۷۸	بروجرد	بُعد عینی
۰/۳۲	۳/۳۳	کوهدشت	
۰/۵۱	۳/۰۷	بروجرد	بُعد ذهنی
۰/۳۲	۳/۶۳	کوهدشت	

منبع: نگارندگان

شاخص‌های عینی کیفیت زندگی نسبت به شهر کوهدشت دارد. این امر می‌تواند به دلایل عمده‌ای از جمله بالا بودن میزان جمعیت شهری، بهبود امکانات، تسهیلات، خدمات و زیرساخت‌های شهری بروجرد نسبت به شهر کوهدشت باشد.

یافته‌های جدول (۶) در سطح خطای ۵ درصد نشان می‌دهد که ضریب همبستگی پیرسون بین میزان جمعیت شهر و رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت عینی، مثبت و معنی‌دار است؛ به این معنی که شهر بروجرد با تعداد جمعیت بالاتر، رضایت بیشتری از

جدول ۶. آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان جمعیت شهر و رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت عینی

متغیر ملاک			شاخص آماری
رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت عینی			متغیر پیش بین
سطح معناداری	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	جمعیت شهر
۰/۰۰۳	۰/۰۰۷	۰/۰۸۶*	

 $p < 0.05$

منبع: نگارندگان

شهروندان شهر بروجرد با تعداد جمعیت بالاتر، رضایت بیشتری از شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی نسبت به شهر کوهدهشت دارند.

یافته‌های جدول زیر در سطح خطای ۵ درصد نشان می‌دهد که ضریب همبستگی پیرسون بین میزان جمعیت شهر و رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت ذهنی، مثبت و معنی‌دار است. به این معنی که

جدول ۷. آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان جمعیت شهر و رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت ذهنی

رضایت شهروندان از شاخص‌های کیفیت ذهنی			متغیر ملاک
			شاخص آماری
سطح معناداری	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	متغیر پیش بین
۰/۰۰۱	۰/۳۳۱	۰/۵۷۵**	جمعیت شهر

$p < 0/05$

منبع: نگارندگان

عینی افراد در شهر بروجرد بیشتر از شهر کوهدهشت است؛ بنابراین، تفاوت به نفع افراد در شهر بروجرد است؛ یعنی رضایت از کیفیت زندگی در بُعد عینی افراد در شهر بروجرد نسبت به مردم شهر کوهدهشت، بیشتر است.

یافته‌های جدول (۸) نیز نشان می‌دهد که با توجه به مقدار t به دست آمده در سطح خطای ۵ درصد، بین رضایت از کیفیت زندگی در بُعد عینی افراد در دو شهر بروجرد و کوهدهشت، تفاوت وجود دارد. با توجه به این که میانگین نمره رضایت از کیفیت زندگی در بُعد

جدول ۸. آزمون t با دو گروه مستقل برای مقایسه میانگین میزان رضایت شهروندان از کیفیت زندگی در بعد عینی در شهرهای

بروجرد و کوهدهشت

مقیاس	شاخص آماری	شهر	میانگین	انحراف معیار	t	p
رضایت از کیفیت زندگی در بعد عینی		بروجرد	۲/۹۷	۰/۶۷	-۲/۱۸۰	۰/۰۰۳
		کوهدهشت	۳/۰۹	۰/۶۹		

$P < 0/05$

منبع: نگارندگان

بُعد ذهنی افراد در شهر کوهدهشت کمتر از شهر بروجرد است؛ بنابراین، تفاوت به نفع افراد در شهر بروجرد است؛ یعنی رضایت از کیفیت زندگی در بُعد ذهنی در شهر بروجرد نسبت به مردم شهر کوهدهشت بیشتر است.

یافته‌های جدول (۹) نشان می‌دهد که با توجه به مقدار t به دست آمده در سطح خطای ۵ درصد، بین رضایت از کیفیت زندگی در بُعد ذهنی افراد در دو شهر بروجرد و کوهدهشت، تفاوت وجود دارد و با توجه به این که میانگین نمره رضایت از کیفیت زندگی در

جدول ۹. آزمون t با دو گروه مستقل برای مقایسه میانگین میزان رضایت شهروندان از کیفیت زندگی در بعد ذهنی در دو شهر

بروجرد و کوهدهشت

مقیاس	شاخص آماری	شهر	میانگین	انحراف معیار	t	p
رضایت از کیفیت زندگی در بُعد ذهنی		بروجرد	۲/۸۴	۰/۳۶	-۱۷/۷۸۳	۰/۰۰۱
		کوهدهشت	۳/۳۴	۰/۳۴		

$p < 0/05$

منبع: نگارندگان

سن، تحصیلات، تعداد خانوار و درآمد، با سطح خطای ۵ درصد، معنی‌دار است.

یافته‌های جدول زیر نیز نشان می‌دهد که بر اساس ضریب رگرسیونی بین رضایت از کیفیت عینی زندگی شهروندان در دو شهر بروجرد و کوهدشت با

جدول ۱۰. آزمون ضریب رگرسیونی بین رضایت از کیفیت عینی زندگی شهروندان در دو شهر بروجرد و کوهدشت بر حسب سن، تحصیلات، تعداد اعضای خانوار و درآمد

سطح معنی‌داری	F	سطح معنی‌داری	t	بتای استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب رگرسیون	R ²	R	شاخص آماری مدل رگرسیون
۰/۰۰۱	۱۴/۶۸۰	۰/۰۰۱	۱۹/۵۰۶		۰/۱۵۰	۲/۹۱۹	۰/۱۲۲	۰/۳۴۹	ضریب ثابت
		۰/۰۰۵	-۲/۸۰۹	-۰/۰۴۰	۰/۰۱۸	-۰/۰۵۱			سن
		۰/۰۰۱	۵/۴۲۶	۰/۲۸۲	۰/۰۱۴	۰/۰۷۷			تحصیلات
		۰/۰۰۱	۰/۵۸۵	۰/۱۰۶	۰/۰۱۷	۰/۰۴۴			تعداد اعضای خانواده
		۰/۰۰۱	-۵/۷۸۸	-۰/۲۳۴	۰/۰۱۷	-۰/۰۹۶			درآمد خانوار

$p < 0.05$

منبع: نگارندگان

تحصیلات، تعداد خانوار و درآمد در سطح خطای ۵ درصد، معنی‌دار است.

یافته‌های جدول (۱۱) نشان می‌دهد که بر اساس ضریب رگرسیونی بین رضایت از کیفیت ذهنی زندگی شهروندان در دو شهر بروجرد و کوهدشت با سن،

جدول ۱۱. آزمون ضریب رگرسیونی بین رضایت از کیفیت ذهنی زندگی شهروندان در دو شهر بروجرد و کوهدشت بر حسب سن، تحصیلات، تعداد اعضای خانوار و درآمد

سطح معنی‌داری	F	سطح معنی‌داری	t	بتای استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب رگرسیون	R ²	R	شاخص آماری مدل رگرسیون
۰/۰۰۱	۳۸/۴۶۴	۰/۰۰۱	۱۹/۶۷۲		۰/۱۷۴	۳/۴۳۰	۰/۲۶۶	۰/۵۱۶	ضریب ثابت
		۰/۰۰۱	-۵/۹۳۱	-۰/۲۷۰	۰/۰۲۱	-۰/۱۲۶			سن
		۰/۰۰۱	۶/۱۸۲	۰/۱۹۳	۰/۰۱۷	۰/۱۰۳			تحصیلات
		۰/۰۰۱	۴/۶۲۸	۰/۱۷۳	۰/۰۲۰	۰/۰۹۱			تعداد اعضای خانواده
		۰/۰۰۱	-۳/۲۳۴	-۰/۱۲۰	۰/۰۱۹	-۰/۰۶۳			درآمد خانوار

$p < 0.05$

منبع: نگارندگان

به نفع شهروندان بروجرد است و آن‌ها رضایت بیشتری از کیفیت زندگی دارند؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که میزان رضایت شهروندان بروجردی از کیفیت زندگی نسبت به شهروندان کوهدشت در شرایط بهتری قرار دارد. این میزان رضایت می‌تواند به دلایل عمده‌ای از جمله جمعیت، سطح سواد، میزان درآمد خانوار، عملکرد مسئولین شهری و زیرساخت‌های آن شامل

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در این پژوهش و بر اساس پاسخ‌های شهودی افراد مورد سؤال قرار گرفته، می‌توان دریافت که در هر دو بُعد عینی و ذهنی کیفیت زندگی، شکاف بارزی بین شهرهای بروجرد و کوهدشت وجود دارد. به این صورت که هم در بُعد عینی و هم در بُعد ذهنی کیفیت زندگی، تفاوت

تاکسی و به صورت شخصی این کمبود را جبران می‌کنند.

با این وجود، شهروندان بروجرد در بُعد عینی، کمترین میزان رضایت را از وضعیت نامناسب فضاهای شهر برای افراد معلول و کم‌توان، به دلیل وجود موانع در پیاده‌روها، نبود وسایل حمل و نقل عمومی متناسب با نیاز این افراد و عدم وجود پل هوایی و پله‌های برقی داشته‌اند و در مقابل، بیشترین میزان رضایت در شهر کوهدشت مربوط به رضایت از تسهیلات داخل خانه مانند سرویس بهداشتی، سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی و... است. نبود دامداری و دامپروری در داخل و حاشیه شهر بروجرد، عامل بوی ناشی از فضولات حیوانی را در این شهر بی‌معنا کرده است.

بر خلاف شاخص‌های عینی، در بُعد شاخص ذهنی در شهر کوهدشت، بیشترین میزان رضایت مربوط تأمین نیازهای اساسی و روزمره (مواد غذایی و پوشاک و...) و احساس راحتی از زندگی در این شهر است که به تفکر قناعت‌گونه و احساس تعلق خاطر مردم به شهر خود، مربوط می‌شود. اخلاق، رفتار و آداب معاشرت با همسایگان به دلیل وجود زندگی قومی و قبیله‌ای در این شهر، در تقویت این شاخص مؤثر بوده است. شهروندان بروجرد نیز به دلیل دسترسی مناسب کاربری‌ها و خدمات در سطح شهر، رضایت نسبتاً بالایی از تهیه و تدارک نیازهای اساسی و روزمره (مواد غذایی، پوشاک و...) دارند.

در مقابل، حمل و نقل ناامن برای استفاده بانوان و کودکان، نبود عدالت در شهر، عدم رعایت حقوق شهروندی توسط مسئولین و نبود امنیت اجتماعی در شهر (از لحاظ وجود افراد غریبه، ولگرد، مزاحم و معتادین، سارقین در شهر) بیشترین نارضایتی را از بین شاخص‌های رده دوم برای شهروندان کوهدشتی فراهم کرده است.

به طور کلی، فاصله زیاد شاخص کیفیت زندگی شهر کوهدشت تا شهر بالای رده متوسط استان، گویای این واقعیت است که شتابزدگی کوهدشت در جمعیت‌پذیری و پیوستن آن به جرگه شهرهای میانی

ارزیابی تأثیرات کیفیت زندگی بر شهروندان در شهرهای متوسط ...

حمل و نقل، امکانات آموزشی، بهداشت و درمان، فضای سبز، ارائه امکانات زندگی بهتر و ... ارتباط داشته باشد.

این پژوهش نشان داد که میزان جمعیت شهر در رضایت شهروندان از کیفیت زندگی چه در بُعد ذهنی و چه در بُعد عینی مؤثر است؛ یعنی هر اندازه میزان جمعیت شهر بیشتر باشد، رضایت از کیفیت زندگی بیشتر است. این مورد به آستانه‌های مطلوب جهت ارائه خدمات و امکانات بر می‌گردد؛ بنابراین، میزان رضایت شهروندان بروجرد از کیفیت زندگی نسبت به شهروندان کوهدشت بیشتر است.

کاهش میزان رضایت شهروندان کوهدشت در بُعد عینی کیفیت زندگی، تابع ویژگی‌هایی چون:

- نازیبایی ساختمان‌های شهر، به دلیل وجود بافت فرسوده شهر است که تقریباً دو سوم از سطح شهر در این محدوده قرار دارد.

- نارضایتی از پیاده‌روها، به دلیل وجود عرض کم آن‌ها و نبود کف‌سازی مناسب و همچنین وجود موانع از جمله وسایل مغازه‌ها و دست فروش‌ها در پیاده‌روها.
- نارضایتی از نامناسب بودن فضاهای شهری برای افراد معلول و کم‌توان، مثل وجود موانع در پیاده‌روها، و عدم وجود پل هوایی و پله‌های برقی. فضاهای سبز از نظر برخورداری از سرویس بهداشتی، محل استراحت، بازی کودکان و ...

- عدم برخورداری شهر از نظر امکانات و خدمات اوقات فراغت.

- عدم برخورداری شهر از خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی، مثل کمبود تخت‌های بیمارستانی و عدم دسترسی مناسب به مراکز بهداشتی و درمانی.

- نارضایتی از دسترسی به مرکز تجاری و نقاط مختلف شهر.

- نارسایی در حمل و نقل عمومی از جمله عدم وجود اتوبوس‌های داخل شهری؛ به طور کلی تنها وسیله حمل و نقل عمومی در سطح شهر کوهدشت تاکسی است و اغلب مسافرکش‌هایی بدون پلاک

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، سال پنجم، شماره ۱۷، زمستان ۱۳۹۴

فرجی‌ملائی، امین؛ عظیمی، آزاده؛ زیاری، کرامت‌اله (۱۳۸۹). تحلیل ابعاد کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران، مجله پژوهش‌وبرنامه‌ریزی شهری، سال اول، شماره دوم، صص ۱۶-۱. فنی، زهره (۱۳۸۲). شهرهای کوچک رویکردی دیگر در توسعه منطقه‌ای، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، تهران. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). سالنامه آماری استان لرستان ۱۳۹۰.

CEMI, (1997). The nall report on the system of statistical indicators of the quality of life of population, Decision Support and Forecasting Center, Moscow, CEMI.

Cullen, G., (1961).The concise townscape, London, Architectural press.

Das, D., (2008). Urban Quality of Life: A case study of Guwahati, Social Indicators Research, NO. 88.

Epley, R., Donald & Menon, Mohan, (2007). A Method of Assembling Cross sectional Indicators into a Community Quality of Life, Social Indicators.

Foo, T.S., (2000). Subjective assessment of urban quality of life in Singapore (1997- 1998), Habitat International, NO.24 (1).

Kamp, I., K, Van, Leidelmeijer, K., Marsman, G. and de Hollander, A., (2003). Urban environmental quality and human well-being: Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study, Landscape and Urban Planning, NO. 65(1-2)

Lee, Y.-J., (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei, Building and Environment, NO.43 (7).

Morais, Paulo, Ana S. Camanho. (2011). Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements Original Research Article Omega, Volume 39, Issue 4, pages 398-409.

Rondinelli, Dennis A., (1983). Secondary Cities in developing Countries, sage publications, Vole, 145.

Schmit, R. (2002). "Considering social capital in quality of life assessment: concept and measurement". Social Indicators Research 58, pp. 403-428.

استان، به منزله توسعه شاخص‌های زندگی در این شهر نبوده است. همانطور که از بررسی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی مشخص است کمبود امکانات شهری و حاکمیت فرهنگ روستایی در کنار مشکلات ناشی از مهاجرپذیری شهر کوهدشت سطوح این شاخص را تا حد بسیاری پایین نگه داشته است.

منابع

ارجمندنیا، اصغر (۱۳۷۰). نقش شهرهای میانی در نظام اسکان جمعیت، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، مؤسسه اطلاعات، شماره ۲۹.

امکچی، حمیده (۱۳۷۰). شهرهای میانی و نقش آن‌ها در چارچوب توسعه ملی، طرح پژوهشی، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران.

بمانیان، محمدرضا و هادی محمودی‌نژاد (۱۳۸۷). شهرسازی رفاه‌گرا، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، تهران.

حسین‌پور، هاله؛ داداش‌پور، هاشم؛ رفیعیان، مجتبی (۱۳۹۰). باز زنده سازی و افزایش کیفیت زندگی در مراکز شهری با رویکرد BID (نمونه موردی مرکز شهر ارومیه)، مجله مدیریت شهری، شماره ۲۸، صص ۲۸۴-۲۷۳.

خوارزمی، شهیندخت (۱۳۸۳). کیفیت زندگی و الزامات عصر دیجیتال در ایران، روزنامه دنیای اقتصاد.

رضوانی، محمدرضا؛ شکیبیا، علیرضا؛ منصوریان، حسین (۱۳۸۷). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال هشتم، شماره ۳۰ و ۳۱، صص ۶۰-۳۵.

رضوانی، محمدرضا؛ منصوریان، حسین (۱۳۸۷). سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص‌ها و مدل‌ها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۳، صص ۲۶-۱.

شماعی، علی و احمد، پور احمد (۱۳۸۴). بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا، انتشارات دانشگاه تهران.